

17.11.22

Utkast: Protokoll fra konsultasjon med Sametinget om lodden 2022

Sted: Klima- og miljødepartementet (KLD)

Tid: 30.11.22

Til stede:

Maja Kristine Jåma, Sametingsråd

Eirik Larsen, politisk rådgiver

Andreas Stångberg, seksjonssjef

Sten Olav Heahtta, avdelingsdirektør

Jon Petter Gintal, seksjonssjef

Aleksander Øren Heen, Statssekretær

Torbjørn Lange, avdelingsdirektør

Morten Gluva, seniorrådgiver

Espen Fjeldstad, seniorrådgiver

Observatør:

Isak Mathis O. Hætta, Kautokeino kommune

Vedlegg til protokollen:

Sametingets konsultasjonsnotat

KLD sitt konsultasjonsnotat

Kart med forslag til nytt virkeområde for lodden

Statistikk over felte ender i Norge og Troms/Finmark

Innledning av møtet

Statssekretær Heen ønsket velkommen til konsultasjonsmøtet og redegjorde for at konsultasjonene gjennomføres i god tro og med formål om å oppnå enighet.

Klima- og miljødepartementet (KLD) har ikke fattet noen beslutning i denne saken og har heller ikke sendt noe på alminnelig høring ennå. Vi mener at dette gir grunnlag for at partene har reell mulighet til påvirkning og at det er mulig å oppnå enighet om beslutningen.

Heen understreket at vi ikke vil avslutte konsultasjonene så lenge partene antar at det er mulig å oppnå enighet om saken. Fordi vi er relativt tidlig i prosessen, og at vi blant annet skal gjennomføre en offentlig høring er det likevel naturlig at partene på det nåværende tidspunkt ikke konkluderer på de enkelte punktene det konsulteres om.

Sametingsråd Jåma takket for invitasjonen til konsultasjonen og for at det også var gjennomført grundige konsultasjonsmøter med de to foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi. Sametinget legger stor vekt på at det oppnås enighet mellom foreningene og KLD om paragrafene for at Sametinget også skal være enige.

Jåma har store forventninger til denne prosessen. Sametingets overordnede mål med konsultasjonen er at forskriften ivaretar den samiske sedvanen som vårjakta står for og at den er i overensstemmelse med sedvanerett og urfolksrettighetene, og at lodden skal ha rammer som sikrer at lodden kan videreføres til kommende generasjoner. Lodden skal bidra til å opprettholde samisk kultur. Jåma viser videre til Sametingets oversendte konsultasjonsnotat (vedlagt) samt Sametingets plenumsvedtak om lodden. Det skrives protokoll fra konsultasjonen.

Prosess

KLD besøkte Kautokeino kommune i oktober. Der ble det gjennomført flere møter med Sametinget, Kautokeino kommune, foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi og Statens naturoppsyn (SNO). Kautokeino kommune arrangerte i samarbeid med KLD også et åpent folkemøte i Kautokeino. Det ble dessuten gjennomført en befaring med Kautokeino kommune, Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi, SNO og KLD.

Det er avholdt to konsultasjonsmøter før høring av ny forskrift med foreningene Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi, i tillegg til denne konsultasjonen med Sametinget. KLD skal også ha et møte med Kautokeino kommune om saken før jul.

På nyåret 2023 vil forslag til ny forskrift sendes på alminnelig høring. Etter høringsfristen vil KLD gjennomføre nye konsultasjonsmøter med Sametinget, Boarri og Sámi Bivdo- ja Meahcástansearvi, i tillegg til et nytt møte med Kautokeino kommune.

KLD tar sikte på å fatte en endelig beslutning i saken i begynnelsen av april.

Temaer for konsultasjon

Nedenfor gjennomgås forslaget i konsultasjonsnotat fra Klima- og miljødepartementet 18.11.22 samt Sametingets punkter fra deres konsultasjonsnotat av 28.11.22. Partenes standpunkt gjengis for hvert punkt.

Tradisjonell kunnskap

Sametingsrådet mener at Lodden-utvalgets utredning (2021) må vektlegges, som kunnskaps- og beslutningsgrunnlag, i høringsutkastet for den nye forskriften. Dette begrunnes i naturmangfoldloven og internasjonale konvensjoners krav til ivaretagelse av urfolks mulighet til kulturutøvelse basert på tradisjonell kunnskap og bruk.

KLD støtter bruken av Lodden-rapporten som kilde i det videre arbeidet.

Lodden – endring av terminologi

Sametingsrådet ber om at terminologien i dagens forskrift endres. I den utgåtte forskriften ble begrepet *vårjakt på ender* benyttet. Vi mener at begrepet skal erstattes med det nordsamiske ordet *lodden* i den nye forskriften.

KLD støtter i utgangspunktet dette, men mener at det også bør komme fram i forskriftens navn hva lodden er.

Samisk sedvane

Sametinget har i sitt plenumsvedtak slått fast at lodden er en samisk sedvane. Sametingsrådet forventer at dette framgår av høringsutkastet og i den nye forskriften. Det bør legges inn beskrivende formuleringer om at lodden, som kulturutøvelse har menneskerettslig beskyttelse i folkeretten. Sametinget mener at det ble anerkjent at lodden anses som samiske sedvane under konsultasjonene i 2013, og at dette er bekreftet av KLD under den administrative konsultasjonen mars 2022. Det framgår av protokollen.

KLD mener det ikke er nødvendig å avklare om vårjakt representerer en samisk sedvane eller om det er en samisk tradisjon. Vi vil komme tilbake til hvordan dette omtales i høringsutkastet til den nye forskriften.

Sametinget ga klart uttrykk for misnøye til at KLD ikke aksepterte bruken av begrepet «samisk sedvane» i høringsutkastet. Sametinget er tydelige på at relevante folkerettslige dokumenter må nevnes i høringen. KLD er enig i dette.

Permanent ordning

Sametinget forventer at den nye forskriften legger opp til at lodden gjøres permanent. Dette innebærer at retten til lodden ikke må avgrenses tidsmessig. Dette innebærer at dersom det skal gjøres endringer i ordningen, vil det kreve en forskriftsendring, med tilhørende krav til konsultasjoner.

KLD viser til at jaktidsforskriften har en rullerende syklus som innebærer en jevnlig revisjon – hvert femte år. KLD ønsker i utgangspunktet en lignende løsning for denne forskriften slik at nødvendige justeringer og evalueringer av ordningen finner sted på jevnlig basis.

Jakttid og jaktramme

Den nye forskriften må ta hensyn til å vi i dag opplever store klimaendringer i de nordlige områdene. Klimaendringene fører til mindre forutsigbarhet. Det siste tiåret har det vært store variasjoner på snø- og ismeltingen, og FNs klimapanelet vurderer at endringene vil tilta. Sametingsrådet mener at det må ta tas hensyn til dette ved fastsettelse av jakttidsrammen i den permanente forskriften.

KLD støtter dette.

Sametinget understreker at det er sterk misnøye knyttet til dagens ordning og at respekten for regelverk i stor grad påvirkes av legitimiteten regelverket har.

Bærekraft

Bærekraft må legges til grunn ved all forvaltning av natur og miljø. Men bærekraft er ikke avgrenset til økologiske forhold, men også kulturell bærekraft. Sametingsrådet vil vektlegge at den nye ordningen for lodden skal ha rammer som sikret at den kan videreføres til kommende generasjoner. Sametinget understreket at samisk fangst og høsting i utgangspunktet er bærekraftig.

KLD foreslår i utgangspunktet å komme fram til en ordning som i større grad ivaretar de samiske tradisjonene enn dagens ordning.

KLD mener at det er en forutsetning at lodden må utøves på en måte og i et omfang som er dyrevelferdsmessig forsvarlig og økologisk og kulturelt bærekraftig.

Gjennomgang av forskriften

KLD bruker den sist gjeldende forskriften som utgangspunkt for konsultasjonen. Teksten i kursiv er hentet fra forskriften som gjaldt til og med i år (2022).

1. Krav til jeger, (§ 1)
 - *Det åpnes for vårjakt på ender i Kautokeino kommune i perioden til og med år 2022. Finnmarkseiendommen/Finnmårkkuopmodat tildeler jaktkort til personer som har betalt jegeravgift og som de siste fem år har vært og fortsatt er fast bosatt i Kautokeino kommune. Jaktkortet er personlig og gis for en jakt sesong.*

KLD foreslår i utgangspunktet å beholde disse kravene, (tidsavgrensning eller varig etter samme mønster som for jakttidsforskriften, krav til bosted, jegeravgift etc.), men vil legge til krav til obligatorisk deltakelse på et årlig informasjons- og tildelingsmøte, for eksempel i regi av Sámi bivdo- ja meahcástansearvi og Boarri i samarbeid med kommunen, for alle som tildeles jaktkort. SNO skal delta på disse møtene.

Dette er pekt på som et avbøtende tiltak av VKM: Forbedre opplæringen av jegere med henblikk på å minimere forstyrrelsen av fuglene og skadeskyting.

Sametinget støtter forslaget om å arrangere et årlig informasjonsmøte, men mener at det kun bør være et tilbud. Ikke obligatorisk.

2. Virkeområde (§ 2)

Vårjakten avgrenses til områdene langs følgende vann og vassdrag i Kautokeino kommune:

1. *Calbmejavri, Luovosjavri, Luovosluoppal, Aidejavri og Lahppojavri*
 - *Kautokeinoelva på strekningen fra brua ved Økseidet til Suophatjohka-munningen, fra Labbesuolo nord for Kautokeino kirkested til Kautokeinoelva Lahppojohka-munningen (unntatt Mieronjavvi), fra Habatguoika til Mazejohka-munningen og fra Cievramielli i nedre Maze til Heastanjarga i Latnetjavri.*
2. *Sihccasaiva, Roggeluoppal ved Galaniito og Raggeluooppa.*

KLD ønsker å se på mulighet til å legge til/trekke fra områder som er aktuelle for lodden etter innspill fra lokalt hold. KLD mener at disse områdene skal kartfestes. KLD er også opptatt av at det skal være tilgang på områder der fuglene får ro og ikke jaktes på. VKM har understreket behovet for følgende: «Sikre at noen områder med åpent vann hvor fuglene kan hvile uten forstyrrelser er tilgjengelige (dvs. opprette noen områder hvor det ikke er tillatt å drive jakt).»

Kommunen har, sammen med foreningene, utarbeidet et kart (vedlegg 1) med forslag til områder som de mener bør omfattes av loddenordningen.

KLD mener i utgangspunktet at det foreslåtte området er for omfattende.

Sametinget støtter det lokale forslaget til avgrensning. De anfører at utøvelse av lodden er en menneskerett som ligger til individet. Kartet som de lokale har foreslått omfatter de områdene hvor folk har tradisjon for å utøve lodden. Tradisjonell lodden er tuftet på tilhørighet og samisk rettsforståelse. Folk som har tradisjon for å utøve lodden i et bestemt område, oppsøker ikke andres områder for å utøve lodden. Det er derfor vanskelig å ta ut noen områder fra dette forslaget fordi man da fratrukker enkelte individer muligheten til å utøve sin kultur.

Dersom det blir aktuelt å begrense omfanget ut i fra forslaget til de lokale ønsker Sametinget å spille inn i den prosessen.

Det er enighet om å sende ulike alternativer på høring, herunder det lokale forslaget.

3. **Jaktbare arter, kjønn og kvote (§ 3)**
 - *Det er kun tillatt å felle hannfugler av artene: stokkand, toppand og siland. Det er tillatt å felle totalt inntil 150 ender pr. år, og av dette skal ikke antall felte toppand overstige 100 individer. Dersom bestandsforholdene for arter endrer seg vesentlig, kan Direktoratet for naturforvaltning foreta endringer når det gjelder kvotens størrelse og hvilke arter det kan jaktes på.*

KLD foreslår i utgangspunktet å vurdere ønsket om å felle flere arter enn det er åpnet for i dagens forskrift, og eventuelt stanse jakt som det likevel ikke er tradisjon for å jakte på (f.eks.

stokkand). KLD vil i utgangspunktet beholde forbud mot å felle hunnfugl. KLD vil ikke åpne for jakt på arter som det ikke er ordinær jakt på om høsten.

KLD foreslår i utgangspunktet å øke kvoten per jeger, men ønsker mer informasjon før vi kommer fram til en kvote.

Økende forstyrrelser fra mennesker og mellomårlig variasjon i overlevelse, også i tiden utenom vårjakten, vil gjøre bestandene mer sårbare for lokal utryddelse og mindre i stand til å tåle beskatning. Framtidige og pågående endringer i folks atferd, økt miljømessig variasjon som følge av klimaendring, og endringer i arealbruk vil dermed i høy grad påvirke hvor bærekraftig jakten vil være. Derfor vil KLD videreføre muligheten til at Miljødirektoratet kan foreta endringer når det gjelder kvotens størrelse og hvilke arter det kan jaktes på, dersom bestandsforholdene for arter endrer seg vesentlig.

KLD viser en kort presentasjon av jaktstatistikk for ender i Norge og Troms/Finmark (vedlagt).

KLD ønsker å sende ulike alternativer på høring. Arter som kan vurderes å åpne/videreføre jakt på er: siland, kvinand, laksand og toppand. Stokkand foreslås ikke videreført da det ikke er tradisjon for å felle stokkand under lodden.

KLD ønsker ikke å åpne for høsting av svartand under lodden. Dette begrunnes med at arten er i kategorien sårbar på den norske rødlista. Basert på sannsynlighet for at svartendene som opptre på våren i Kautokeino er en del av den lokalt hekkende bestanden, mener vi det vil være negativt å jakte på hekkebestanden til en trua art i Norge, med de forpliktelser vi har for å bedre bestandssituasjonen for arten.

KLD ønsker å videreføre forbud mot å felle hunnfugler under lodden.

Sametinget enig med foreningene hva angår felling av hunnfugler.

Sametinget mener at det er viktig at ordningen innrettes slik at hver jeger får felle nok ender til å gi en middag til en familie. Dagens ordning med 1 – 2 ender per jeger er ikke tilstrekkelig. Sametinget vil ikke spesifisere en bestemt kvote på det nåværende tidspunktet. Sametinget understreket at samisk fangst og høsting i utgangspunktet er bærekraftig.

Sametinget støtter forslaget fra KLD om å foreslå å åpne for jakt på siland, kvinand, laksand og toppand. I tillegg ønsker Sametinget at det åpnes for høsting av svartand på våren. Dette begrunnes i at den av lokale jegere erfares som tallrik i området, samt at det er åpnet for jakt på svartand i Østfold, som kan antas å være av den samme svenske bestanden som trekker til Kautokeino-området.

4. Jakttid og periode (§ 4)

- *Jakttiden er inntil 10 dager innenfor tidsrommet fra og med 15. mai til og med 10. juni. Finnmarkseiendommen/Finnmårkkuopmodat i samarbeid med Kautokeino kommune fastsetter endelig jakttid som kunngjøres før jakttidsstart.*

Kautokeino kommune kan fastsette døgnreguleringer.

KLD foreslår i utgangspunktet å delvis videreføre denne bestemmelsen. KLD ønsker å videreføre jakttiden på 10 dager, men vil vurdere om det er hensiktsmessig å fremskynde tidsrommet noe.

KLD mener at det bør legges til en bestemmelse om at jakten skal stanse når endene begynner å vise parringsatferd. KLD ønsker å vurdere hvorvidt ansvarsfordelingen for fastsettelse av jakttid er hensiktsmessig, eller om Kautokeino kommune alene bør få myndighet til å fastsette jakttiden og kunngjøre denne. Stenging av jakta på høsten skal tas med i høringen som et mulig tiltak for å redusere belastningen på andepopulasjonene.

Sametinget mener at fleksibilitet for jegerne er viktig, slik at de kan tilpasse jakten etter de rådende forholdene. Sametinget mener også at ordningen må være forutsigbar slik at man kan planlegge i forkant. Sametinget mener videre at det, i tråd med det lokale ønsket, er en mulighet i å stenge jakta på høsten.

5. Jegerens plikter (§ 5)

- *Jegeren skal føre fangstrappert på fastsatt skjema slik Finnmarkseiendommen/Finnmårkkuopmodat i samarbeid med Kautokeino kommune bestemmer. Felt fugl skal straks føres inn i fangstrapperten. Fangstrappert, jegeravgiftskort og jaktkort skal medbringes under jakten og fremvises på forlangende fra oppsyn og politi.*

Jakten må for øvrig foregå i overensstemmelse med gjeldende forskrifter for småviltjakt. Det presiseres at viltlovens § 21 setter forbud mot jakt fra motorkjøretøy og motorbåt.

KLD foreslår i utgangspunktet å videreføre denne bestemmelsen. Rapportering gir viktig kunnskap om omfanget av jaktutøvelsen og kan også bidra til å styrke kunnskapen om artenes utbredelse og utvikling i bestander over tid.

KLD opplever at det i dag er noe ulik grad av rapportering blant utøverne av lodden. For å sikre at alle jegere rapporterer foreslår KLD å innføre et sterkere insentiv for rapportering. Dette kan være i form av et gebyr for manglende rapportering, eller ved å sette rapportering som et krav for neste års tildeling av jaktkort.

Sametinget er enige i at rapportering er viktig og imøteser en ordning som bidrar til bedre rapportering i tråd med foreningenes forslag som går ut på å inkludere rapportering til SSB som et krav til loddenutøvere, slik at statistikken fra lodden kommer inn i den årlige statistikkpresentasjonen fra SSB.

KLD støtter forslaget om å innføre rapportering til SSB, i tillegg til den lokale rapporteringen.

6. Rapporteringer og evalueringer (§ 6)

- *Finnmarkseiendommen/Finnmärkkuopmodat i samarbeid med Kautokeino kommune skal utarbeide en rapport til fylkesmannen i Finnmark, Finnmark fylkeskommune og Direktoratet for naturforvaltning etter hver sesong og senest innen 1. juli. Rapporten skal minimum inneholde:*
 1. *antall jegere*
 2. *antall felt fugl av hver art*

I tillegg skal rapporten første år og deretter hvert femte år inneholde en redegjørelse for hvordan vårjakten bidrar til å opprettholde samisk kultur.

KLD foreslår i utgangspunktet å videreføre deler av denne forskriften. Men ønsker å vurdere om ansvarsfordelingen for rapporteringen er hensiktsmessig. I stedet for en rapport hvert femte år med redegjørelse for hvordan vårjakten bidrar til å opprettholde samisk kultur, mener KLD at kommunen skal utarbeide en forvaltningsplan for ender som skal revideres hvert femte år.

Sametinget ber om at høringsutkastet sendes til Sametinget for gjennomsyn før det sendes ut på offentlig høring.